Publicatieblad
van de Europese Unie

NL
C-serie

C/2025/768

11.2.2025

Advies van het Europees Economisch en Sociaal Comité

Democratie in Afrika: stand van zaken en toekomstperspectieven — Welke rol kan het EESC hierin spelen?

(initiatiefadvies)

(C/2025/768)

Rapporteur: **Carlos Manuel TRINDADE**

Adviseur	Paulo Pedroso
Besluit van de voltallige vergadering	18.1.2024
Rechtsgrond	Artikel 52, lid 2, van het reglement van orde
Bevoegde afdeling	Afdeling Externe Betrekkingen
Goedkeuring door de afdeling	12.11.2024
Goedkeuring door de voltallige vergadering	4.12.2024
Zitting nr.	592
Stemuitslag (voor/tegen/onthoudingen)	167/0/2

1. Conclusies en aanbevelingen

1.1. Democratie vereist eerbiediging van de mensenrechten, sterke instellingen, scheiding der machten, waarborging van de rechtsstaat en onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, vrije en eerlijke verkiezingen, het afleggen van verantwoording jegens de bevolking, het recht op volledige participatie en bestrijding van discriminatie.

1.2. Het Europees Economisch en Sociaal Comité (EESC) erkent en onderschrijft het beginsel van de Verenigde Naties (VN) dat de uitoefening van macht op basis van eerbied voor de wil van het volk een fundamenteel onderdeel is van een wereldwijde opvatting van democratie die is verankerd in de preambule van het Handvest van de Verenigde Naties, dat is opgesteld in naam van "wij, de volken" en verder wordt uitgewerkt in de grondbeginselen die zijn vastgelegd in het Internationaal Verdrag inzake burgerrechten en politieke rechten, waarin het recht op zelfbeschikking van volkeren is geregeld en op basis waarvan de staten verplicht zijn de burgerrechten en politieke rechten te verzekeren aan een ieder die op hun grondgebied verblijft en aan hun rechtsmacht is onderworpen, zonder onderscheid van ras, huidskleur, geslacht, taal, godsdienst, politieke of andere overtuiging, nationale of maatschappelijke afkomst, welstand, geboorte of enige andere omstandigheid.

1.3. Het EESC is er stellig van overtuigd dat de Europese Unie op al haar werkterreinen de volgende beginselen moet uitdragen:

— de mensenrechten zoals verankerd in de Universele Verklaring van de Rechten van de Mens van de VN (1948);

— de waarden van de EU zoals verankerd in het Handvest van de grondrechten van de Europese Unie (2000/C-364/01) en in de EU-Verdragen;

— naleving van de fundamentele conventies van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO).

1.4. Het EESC is ingenomen met de toewijding aan de democratische waarden die blijkt uit de oprichtingsakte van de Afrikaanse Unie (AU), waarin met name te lezen staat dat de Unie voornemens is de democratische beginselen en instellingen, participatie van de bevolking en goed bestuur te promoten, alsook de mensenrechten en de rechten van volkeren te bevorderen en te beschermen, in overeenstemming met het Afrikaans Handvest voor de rechten van de mens en de volkeren en andere relevante mensenrechteninstrumenten. Het EESC waardeert daarnaast ook de inzet van de Afrikaanse Unie voor de bevordering van de democratie, zoals verwoord in het Afrikaans Handvest inzake democratie, verkiezingen en bestuur. Het stelt met voldoening vast dat het streven naar goed bestuur, democratie en eerbiediging van de mensenrechten, justitie en de rechtsstaat deel uitmaakt van de ambities van de Agenda 2063 van de AU.

1.5. Het EESC is ingenomen met de ontwikkeling van de democratie in Afrika en is zeer te spreken over het engagement in dit verband van de Afrikaanse burgers en de steun van de bevolking voor de democratie, die op dit continent groter is dan in vele andere delen van de wereld, ook al is deze steun het afgelopen decennium afgenomen.

1.6. Feit is echter dat de positie van het parlement in veel Afrikaanse landen moet worden versterkt en dat er actie moet worden ondernomen om het vertrouwen van de bevolking in de werking van de democratie te vergroten.

1.7. Aangezien er een sterk verband bestaat tussen vrede, veiligheid, stabiliteit, economische groei, sociale vooruitgang en democratie, prijst het EESC de Afrikaanse Unie om haar belangrijke rol bij het bevorderen van deze schakel in de keten van democratische ontwikkeling en herinnert het eraan dat supranationale instellingen niet goed kunnen functioneren zonder de volledige medewerking en inzet van de lidstaten en hun politieke leiders. Om de slagkracht van de Afrikaanse Unie te vergroten, is het echter belangrijk dat de Afrikaanse staten meer betrokkenheid tonen en meer samenwerken met de AU.

1.8. Het EESC is zich ervan bewust dat decentralisatie van de macht een uitdaging is waarvoor de nodige middelen moeten worden vrijgemaakt en institutionele capaciteit moet worden opgebouwd, en roept de Europese instellingen op tot meer samenwerking met het oog op de ontwikkeling van de democratie en het vergroten van het vertrouwen en de participatie van de bevolking.

1.9. Het EESC is van mening dat bij de Europese aanpak ter ondersteuning van de ontwikkeling van de democratie in Afrika moet worden uitgegaan van een gelijkwaardige relatie en rekening moet worden gehouden met de complexiteit van het continent in termen van economische ontwikkeling, sociale vooruitgang, al dan niet aanwezige kritieke infrastructuur, diversiteit en geopolitieke en strategische belangen, en dat het kader voor de betrekkingen tussen de EU en Afrika in acht moet worden genomen.

1.10. Het EESC is van oordeel dat de EU onvoldoende oog heeft voor de geopolitieke rol van Afrika. Ook het ondoordachte optreden van bepaalde lidstaten dat het gemeenschappelijk buitenlands beleid verzwakt, speelt hierbij een rol; het is dan ook van het grootste belang dat het tij wordt gekeerd.

1.11. Het EESC is zich ervan bewust dat de democratische ontwikkeling in Afrika wordt bedreigd door zowel interne als externe factoren: op extern vlak is daar het belang van mogendheden die niet geïnteresseerd zijn in het versterken van de democratie en aan interne zijde zien we de ontvankelijkheid voor corruptie, die diep doorgedrongen is in de maatschappij.

1.12. Het EESC wijst erop dat de in 2021 gelanceerde Global Gateway in dit verband van groot belang is voor de betrekkingen tussen de EU en Afrika en herhaalt het standpunt uit zijn advies ter zake ([1]) dat deze strategie de economische en politieke banden met de partnerlanden van de EU zal versterken, waarbij de eerbiediging van hun democratische en sociale beginselen wordt gewaarborgd en de EU in staat wordt gesteld om de mondiale concurrentie op het gebied van de aanleg en het onderhoud van infrastructuur met succes aan te gaan. Daarnaast wijst het er nogmaals op dat de investeringsprogramma's in het kader van deze strategie gebaseerd moeten zijn op effectbeoordelingen en rekening moeten houden met het geopolitieke en strategische belang, democratische participatie en de economische, sociale en ecologische duurzaamheid van de projecten.

1.13. Het EESC is ervan overtuigd dat het samen met de erkende vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld (platforms, fora, vrijwilligers) en de sociale partners in Afrika, en rekening houdend met de Overeenkomst van Samoa, kan bijdragen aan de bevordering van democratische waarden, de verdediging van de mensenrechten en de bescherming van democratische regimes in Afrika.

([1]) PB C, C/2024/1574, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1574/oj.

1.14. Aangezien de Overeenkomst van Samoa voorziet in institutionele mechanismen die het maatschappelijk middenveld een gestructureerde ruimte bieden voor participatie via de civiele en de sociale dialoog, is het EESC in de gelegenheid om, met behulp van de kennis en knowhow die het in de loop der jaren heeft verworven en met inachtneming van de autonomie van de betrokken partijen, samen met het Afrikaanse maatschappelijk middenveld te werken aan economische groei, sociale vooruitgang en democratische ontwikkeling in Afrika. Het EESC wijst erop dat het in het kader van de specifieke werkzaamheden van het follow-upcomité ACS-EU de afgelopen 20 jaar veel ervaring heeft opgedaan op het vlak van de betrekkingen met Afrika, dankzij de vele initiatieven die het heeft ontplooid en de verschillende missies die het in verschillende Afrikaanse landen heeft uitgevoerd, en vindt dat deze ervaring niet verloren mag gaan en moet worden benut. Het EESC en zijn Afrikaanse partners leveren zo een waardevolle bijdrage aan het promoten van de civiele, sociale en politieke dialoog en versterken de positie van de Afrikaanse maatschappelijke organisaties en de sociale partners.

1.15. Het EESC herhaalt dat het bijzonder graag zou zien dat de Commissie over financiële instrumenten beschikt ter ondersteuning van onderzoeksprogramma's en -projecten ten behoeve van maatschappelijke organisaties en sociale partners in de ACS-landen, en in dit specifieke geval Afrika, waarbij rekening wordt gehouden met hun behoeften aan training op het gebied van leiderschap, technische versterking en tenuitvoerlegging van de geplande institutionele mechanismen.

1.16. Het EESC zal, binnen zijn bevoegdheden, zijn werkzaamheden ter bevordering en ondersteuning van Afrikaanse maatschappelijke organisaties en sociale partners voortzetten en verbeteren door mee te helpen aan hun oprichting, organisatie en functioneren en deel te nemen aan de versterking van hun institutionele capaciteit, als bijdrage aan de verwezenlijking van het doel van de EU om de democratie in Afrika veerkrachtig te maken.

1.17. Het EESC zal zich daarbij laten leiden door de gedachte dat de bevordering van burgerlijke, politieke, sociale, economische en culturele rechten niet los kan worden gezien van economische groei en sociale vooruitgang. Hoewel vrouwenrechten, gendergelijkheid en seksuele geaardheid in sommige Afrikaanse landen gevoelig liggen, zijn deze kwesties onlosmakelijk verbonden met een democratische cultuur en moet de EU in haar partnerschap met Afrika vooruitgang op dit gebied bevorderen, rekening houdend met het feit dat de culturele acceptatie van nieuwe soorten relaties door de bevolking een zaak van lange adem is.

1.18. Het EESC is ingenomen met de ondertekening, op 17 juli 2024, van het memorandum van overeenstemming tussen het EESC en de Economische, Sociale en Culturele Raad (ECOSOCC) van de Afrikaanse Unie, dat van groot belang is voor een grotere rol van het maatschappelijk middenveld in het partnerschap tussen Europa en Afrika.

2. **Algemene opmerkingen over gemeenschappelijke democratische waarden**

2.1. Er kleeft een politieke dimensie aan het opbouwen van de democratie en het meewerken aan de versterking daarvan. Maar ook de civiele en sociale dialoog, de oprichting van passende instellingen voor participatie van vrije en onafhankelijke maatschappelijke organisaties en bewegingen en sociaal overleg tussen de sociale partners zijn belangrijk.

2.2. Er bestaat een intrinsiek en onlosmakelijk verband tussen een democratisch klimaat, economische groei, milieuduurzaamheid en sociale vooruitgang, die elkaar onderling beïnvloeden.

2.3. De uitvoering van passend overheidsbeleid en het vertrouwen van de bevolking in democratische instellingen zijn fundamentele onderdelen van burgerparticipatie. Vertrouwen in instellingen gaat te paard en komt te voet.

2.4. Het EESC wil er in dit verband nogmaals op wijzen dat universele rechten van de mens, waaronder fundamentele arbeidsrechten, vrijheid van ondernemerschap, het recht op een gezonde omgeving en de rechtsstaat essentiële gemeenschappelijke waarden zijn. Samen met de doelstellingen inzake duurzame ontwikkeling (SDG's) vormen zij een internationaal erkende minimumnorm voor ontwikkelingsprogramma's en liggen zij aan de basis van een gelijkwaardig ontwikkelingspartnerschap ([2]).

([2]) PB C 429 van 11.12.2020, blz. 105.

2.5. De democratie staat wereldwijd onder druk. Het EESC deelt het standpunt van het Europees Parlement dat de EU volledig paraat moet zijn om het hoofd te bieden aan de opkomst en de kwaadwillige invloed van autoritarisme, illiberalisme en extremisme, alsook de bedreigingen voor de bescherming van de mensenrechten en de toenemende aanvallen op de universaliteit van de mensenrechten, de democratie, de rechtsstaat en het internationaal humanitair recht ([3]). Het EESC benadrukt ook dat corruptie een bedreiging voor de democratie vormt die dringend moet worden bestreden.

3. **Specifieke opmerkingen**

3.1. ***De huidige Afrikaanse realiteit***

3.1.1. Afrika is een heterogeen continent, met landen in verschillende stadia van economische ontwikkeling, die elk beschikken over hun eigen politieke instellingen en kampen met uiteenlopende economische, sociale en politieke problemen, zij het binnen een gemeenschappelijk kader van naties die zijn voortgekomen uit de dekolonisatie. De democratische dynamiek op het continent verloopt al vanaf het begin overal anders, zonder kenmerkende trends of vast patroon, en dat is nog steeds het geval. Zo is er in sommige landen en regio's aanzienlijke vooruitgang geboekt en hebben zich veerkrachtige democratieën ontwikkeld, terwijl de situatie in andere landen en regio's (sterk) bergafwaarts gaat.

3.1.2. De consolidatie van de democratie is overal in de wereld een interactief proces waarin ontwikkeling en verdeling van rijkdom centraal staan. Met name in Afrika is het belangrijk dat de bevordering van democratie en democratische instellingen hand in hand gaat met het wegwerken van de ontwikkelingsachterstand en de ongelijke verdeling van rijkdom.

3.1.3. Volgens de Afrobarometer hechten Afrikaanse burgers veel waarde aan democratie, aan de verantwoordingsplicht van politici en aan de rechtsstaat, en hoewel velen van mening zijn dat hun land een democratie is, zijn ze niet tevreden over hun democratische rechten ([4]). De steun voor democratie onder de Afrikaanse bevolking is veel groter dan in veel andere delen van de wereld, ook al is die steun de afgelopen tien jaar in veel landen afgenomen en is er sprake van een bredere acceptatie van de militaire macht ([5]).

3.1.4. Veel Afrikaanse landen hebben de indruk dat ze onder het gemiddelde presteren op belangrijke gebieden zoals de afwezigheid van corruptie, naleving van de wet, de onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, geloofwaardige verkiezingen en een democratisch gekozen regering ([6]).

3.1.5. Afrika kampt met ernstige tekortkomingen op het gebied van kritieke infrastructuur, die essentieel is voor de verwezenlijking van de SDG's, met name op het gebied van water en sanitaire voorzieningen, energie, vervoer en communicatie- en informatietechnologie. Het partnerschap tussen Europa en Afrika moet de ontwikkeling van deze kritieke infrastructuur bevorderen.

3.1.6. Het debat over hoe de democratie in Afrika kan worden versterkt, wordt gevoerd door voorstanders van het westerse en Europees-Amerikaanse democratische model en degenen die vinden dat dit model moet worden aangepast of dat er een specifiek Afrikaans model moet worden gecreëerd op communautaire en participatieve grondslag. Los van dit debat kan worden gesteld dat een democratie een aantal algemene kenmerken heeft: vrijheid, vrijheid van meningsuiting, de rechtsstaat en de scheiding der machten, een maatschappelijk middenveld dat zijn stem laat horen en participeert, en menselijke ontwikkeling.

3.1.7. Het EESC toont zijn erkenning en waardering voor de belangrijke inspanningen die sinds de democratiseringsgolf in de jaren negentig in Afrika zijn geleverd om democratische instellingen op te bouwen. In de meeste landen worden inmiddels meerpartijenverkiezingen gehouden, maar in veel landen moet de positie van het parlement worden versterkt en moet het vertrouwen van de bevolking in het functioneren van de democratische instellingen van hun land worden vergroot.

([3]) Verslag over mensenrechten en democratie in de wereld en het beleid van de Europese Unie ter zake – jaarverslag 2023, par. 3.
([4]) Zamfir, Ionel, "EU support to democracy and good governance in Africa", Onderzoeksdienst van het Europees Parlemenet (EPRS), november 2017.
([5]) Afrobarometer, *African insights 2024: Democracy at risk – the people's perspective*.
([6]) International IDEA, *The Global State of Democracy Indices*, v. 7. 1, 2003. Gegevens afkomstig van Roba A. Sharamo, gepresenteerd tijdens de door het EESC georganiseerde hoorzitting ter voorbereiding van dit advies.

3.1.8. Goed bestuur, democratie, eerbiediging van de mensenrechten, justitie en de rechtsstaat behoren tot de ambities die de Afrikaanse Unie uiteengezet heeft in haar Agenda 2063.

3.1.9. Om te kunnen beoordelen of er sprake is van goed bestuur, is er een mechanisme voor collegiale toetsing ingevoerd — tot genoegen van het EESC, dat het belang hiervan onderstreept. Het Afrikaanse Peer Review Mechanism is een vrijwillig, zuiver Afrikaans mechanisme voor de beoordeling van bestuur en controle op de naleving van Afrikaanse en internationale verplichtingen, met name op het gebied van democratie en politieke governance, economische governance, corporate governance en sociaaleconomische ontwikkeling, dat openbaar verslag uitbrengt en tot nationale actieprogramma's leidt. Het EESC juicht de invoering van dit mechanisme toe en roept de Afrikaanse landen op om door te gaan op het ingeslagen pad.

3.1.10. Europa kan een partner zijn bij het ontwikkelen van Afrikaanse democratische modellen die voldoen aan de verwachtingen van de bevolking, met name jongeren.

3.1.11. Bevordering van fatsoenlijk werk is onlosmakelijk verbonden met democratische ontwikkeling. Het is belangrijk dat de EU en Afrika de invoering van de normen en instrumenten van de Internationale Arbeidsorganisatie (IAO) en met name van de fundamentele verdragen promoten.

3.1.12. De informele aard van de particuliere economie, die in veel Afrikaanse landen gangbaar is, belemmert eerlijke concurrentie en is bepalend voor de hoge mate van arbeidsonzekerheid, armoede en sociale kwetsbaarheid die van invloed zijn op de samenleving en de sociale verhoudingen. Naarmate de economie formeler wordt, krijgt het maatschappelijk middenveld meer autonomie en wordt het onderlinge vertrouwen tussen burgers, marktdeelnemers en de staat vergroot. Het EESC dringt er dan ook op aan dat IAO-aanbeveling nr. 204 inzake de overgang van de informele naar de formele economie daadwerkelijk wordt uitgevoerd ([7]).

3.1.13. De dominantie van de informele economie, de schaarse moderne economische sectoren en de daaruit voortvloeiende moeizame relatie tussen de staat en de burgers leiden ertoe dat de toenemende sociale ongelijkheid de bevolking harder treft en dat zij er niet in slaagt te profiteren van het demografisch dividend — dat Afrikaanse jongeren de nodige kansen biedt —, waardoor het risico van een vicieuze cirkel die de consolidatie van de democratie in de weg staat nog wordt versterkt.

3.1.14. Uit verschillende analyses van de ontwikkeling van de Afrikaanse democratie is gebleken dat er reden tot bezorgdheid is. Volgens de samenvatting van een onderzoeksrapport van het Europees Parlement uit 2017 zijn er in verschillende (maar niet alle) landen trends waar te nemen die de democratische ontwikkelingen op het continent in gevaar brengen: de kwaliteit van de verkiezingen laat nog steeds te wensen over, dominante partijen blijven aan de macht, verkiezingen zijn vervalst of frauduleus en door controle over de media en de rechterlijke macht worden afwijkende meningen onderdrukt. In dit verband wijst het EESC nogmaals op het belang van geloofwaardige verkiezingen en doeltreffende waarnemingsmissies.

3.1.15. Van machtsconcentratie is het een kleine stap naar een staatsgreep. Decentralisatie van de macht is een manier om de inclusiviteit van democratische processen en de participatie van burgers te vergroten.

3.1.16. De laatste jaren is het aantal staatsgrepen en couppogingen zelfs toegenomen, een trend die moet worden doorgrond en in aanmerking moet worden genomen bij toekomstige acties van de EU-instellingen.

3.1.17. Afrika kent veel problemen die de overgang naar democratie belemmeren en vaak met elkaar verband houden:

— landen met een instabiele regering presteren ook vrij slecht op het gebied van sociale en economische ontwikkeling;

— langdurige militaire aanwezigheid creëert vaak het gevoel onder de bevolking dat een geweldloze democratische transitie niet mogelijk is;

— desinformatie afkomstig van buitenlandse actoren;

— ontwrichting van de politieke instellingen, de economie en de samenleving als gevolg van de ontvankelijkheid voor corruptie;

— beperkte speelruimte voor het maatschappelijk middenveld.

([7]) Aanbeveling nr. 204, op 12 juni 2015 in Genève aangenomen tijdens de 104e zitting van de Conferentie: https://www.ilo.org/resource/ilc/104/recommendation-no-204-concerning-transition-informal-formal-economy.

3.2. ***Afrika en de mondiale geopolitiek***

3.2.1. De EU blijft de belangrijkste partner van Afrika (op het gebied van ontwikkelingssamenwerking, investeringen en handel).

3.2.2. Maar volgens diverse Afrikaanse actoren (zowel uit de overheidssector als uit het maatschappelijk middenveld) gaat de EU veel te bureaucratisch te werk in haar betrekkingen met Afrika. Om hierin verandering te brengen, moet de EU haar handelen aanpassen aan de context waarin ze samenwerking tot stand wil brengen.

3.2.3. In 2021 lanceerde de EU een investeringsstrategie die van bijzonder belang is voor Afrika, te weten de Global Gateway. Zo heeft zij toegezegd tussen 2021 en 2027 tot 300 miljard euro aan investeringen vrij te zullen maken om de digitale, energie- en transportinfrastructuur te verbeteren en de gezondheids-, onderwijs- en onderzoekssystemen over de hele wereld te versterken. Voor het Afrikaanse continent wordt tot 150 miljard euro aan investeringen vrijgemaakt. Zoals ook te lezen staat in zijn advies over de Global Gateway ([8]) verklaart het EESC het volgende:

— de Global Gateway zal het mogelijk maken de economische en politieke banden met de partnerlanden van de Unie te versterken en zal ervoor zorgen dat de democratische en sociale beginselen van de EU worden nageleefd, terwijl de EU tegelijkertijd in staat wordt gesteld om de mondiale concurrentie op het gebied van de aanleg en het onderhoud van infrastructuur met succes aan te gaan;

— de investeringsprogramma's voor de Global Gateway moeten gebaseerd zijn op een effectbeoordeling. Bij deze beoordeling moet niet alleen rekening worden gehouden met aspecten van strategische geopolitieke relevantie, maar moet ook worden gezorgd voor democratische participatie in de ontwikkelingsinitiatieven in de partnerlanden en moet de economische, sociale en ecologische duurzaamheid van de projecten worden gewaarborgd.

3.2.4. De Europese particuliere sector wil graag deelnemen aan het proces van economische ontwikkeling in Afrika, maar er blijven belangrijke institutionele belemmeringen bestaan op juridisch gebied en wat de bescherming van investeringen betreft. Daarnaast zijn er maatschappelijk gewortelde problemen als corruptie en het gebrek aan onafhankelijkheid van de rechterlijke macht, en ontwikkelingsachterstanden die kunnen worden weggewerkt middels partnerschappen en samenwerking, zoals het tekort aan vaardigheden van de beroepsbevolking en het gebrek aan infrastructuur.

3.2.5. Het EESC roept de Europese en Afrikaanse instellingen op om in de samenwerking tussen Europa en Afrika prioriteit te geven aan de bestrijding van corruptie en de nadelige gevolgen daarvan voor de economie en de samenleving.

3.2.6. Het EESC betreurt dat de EU de geopolitieke en strategische rol van het Afrikaanse continent al sinds jaar en dag onderschat. De ondoordachte strategieën van bepaalde Europese landen die het gemeenschappelijk Europees buitenlands beleid verzwakken maken de situatie nog er niet beter op. Het optreden van sommige niet-Europese staten in de regio speelt hierbij een belangrijke rol. Dat geldt zowel voor de destabiliserende acties van Rusland als voor de massale investeringen van China in het kader van zijn geopolitieke strategie voor Afrika.

3.2.7. Door de internationale strategie van China, uitgevoerd via zijn "Belt and Road Initiative" (de "Nieuwe Zijderoute"), en de groeiende invloed van Rusland (vooral via Russische bedrijven, waaronder ook paramilitaire bedrijven zoals de Wagner-groep) groeit de kans dat het met de democratie op het Afrikaanse continent bergafwaarts gaat.

3.2.8. In tegenstelling tot de EU stellen China en Rusland universele waarden niet centraal in hun internationale beleid en knopen ze daarom bij voorkeur betrekkingen aan met autocratische regimes of regeringen waarmee ze politieke en/of economische banden hebben.

3.3. ***De betrekkingen tussen de EU en Afrika***

3.3.1. In artikel 21 van het Verdrag betreffende de Europese Unie staat dat het internationale optreden van de EU berust op de beginselen die aan de oprichting van de Unie ten grondslag liggen, nl. menselijke waardigheid, vrijheid, democratie, gelijkheid, de rechtsstaat en eerbiediging van de mensenrechten.

([8]) PB C, C/2024/1574, 5.3.2024, ELI: http://data.europa.eu/eli/C/2024/1574/oj.

3.3.2. Volgens de gemeenschappelijke strategie Afrika-EU, die een alomvattend langetermijnkader biedt voor de betrekkingen tussen Afrika en de EU, berust het partnerschap op de fundamentele beginselen van Afrikaanse eenheid, de onderlinge afhankelijkheid tussen Afrika en Europa, de eigen inbreng en gezamenlijke verantwoordelijkheid en de eerbiediging van de mensenrechten, de democratische beginselen en de rechtsstaat, alsmede het recht op ontwikkeling.

3.3.3. In het kader van deze strategie kunnen de EU en Afrika samenwerken om kansen te grijpen en deze uitdagingen aan te gaan door stabiliteit, vrede, veiligheid, mensenrechten, democratie, gendergelijkheid, duurzame bestaansmiddelen en duurzame economische groei te bevorderen, op basis van gezonde ecosystemen, sociale samenhang en goed bestuur.

3.3.4. Dit is het algemene kader waarbinnen in november 2023 de Overeenkomst van Samoa tussen de EU en de Organisatie van staten in Afrika, het Caribisch gebied en de Stille Oceaan (OACPS) is gesloten. Deze overeenkomst roept op tot een partnerschap van gelijken. Maar in de praktijk zijn de structuren aan Afrikaanse zijde zwakker, hebben ze minder politieke slagkracht en beschikken ze over onvoldoende middelen. De Afrikaanse Unie en de OACPS beschikken over veel minder middelen dan de EU. Gezien deze ongelijkheid beveelt het EESC de EU aan om mechanismen te ontwikkelen om de onderlinge betrekkingen weer in evenwicht te brengen.

3.3.5. Volgens het EESC is het voor een succesvolle uitvoering van de Overeenkomst van Samoa nuttig dat de partijen voortgangsindicatoren vaststellen.

3.3.6. In de nieuwe Europese consensus inzake ontwikkeling, die in juni 2017 door de Commissie, de Raad, het Parlement en de hoge vertegenwoordiger is bereikt, wordt de democratie in de bredere context van het ontwikkelingsbeleid geplaatst.

3.3.7. In de conclusies van de Raad met betrekking tot het EU-actieplan voor mensenrechten en democratie 2020-2024 wordt prioriteit toegekend aan het opbouwen van veerkrachtige, inclusieve en democratische samenlevingen en het bevorderen van een mondiaal systeem voor mensenrechten en democratie.

4. **Het EESC en het Afrikaans maatschappelijk middenveld**

4.1. De belangrijkste vraag in dit verband is: hoe kan het EESC, de Overeenkomst van Samoa en het partnerschap tussen de EU en Afrika indachtig, bijdragen aan de bevordering van democratische waarden en de verdediging van democratische regimes in Afrika?

4.2. We mogen niet vergeten welke rol sociale en economische ontwikkeling en ruimte voor het maatschappelijk middenveld spelen bij de opbouw van veerkrachtige democratieën.

4.3. In dit verband herhaalt het EESC dat de eerbiediging van de universele rechten van de mens, die essentiële gemeenschappelijke waarden zijn, ten grondslag moet liggen aan elk politiek engagement binnen een gelijkwaardig ontwikkelingspartnerschap met Afrika ([9]).

4.4. Het EESC is ervan overtuigd dat het samen met erkende vertegenwoordigers van het maatschappelijk middenveld (platform, fora en vrijwilligers) en de sociale partners uit Afrika een fundamentele bijdrage kan leveren aan democratie en mensenrechten, zoals het in zijn advies over de gezamenlijke mededeling aan het Europees Parlement en de Raad voor een vernieuwde impuls voor het Partnerschap Afrika-EU heeft verklaard ([10]).

4.5. De Overeenkomst van Samoa, en met name het partnerschap tussen de EU en Afrika, vormt hierbij het kader dat in aanmerking moet worden genomen. Deze overeenkomst voorziet in institutionele mechanismen om het maatschappelijk middenveld een gestructureerde ruimte voor participatie te bieden via een civiele en een sociale dialoog, een proces waarmee het EESC al geruime tijd ervaring heeft.

4.6. De ondertekening van het memorandum van overeenstemming tussen het EESC en de ECOSOCC van de Afrikaanse Unie op 17 juli 2024 is een zeer belangrijke stap in de goede richting. De twee instellingen zullen hun samenwerking intensiveren door het strategisch partnerschap tussen de Afrikaanse Unie en de Europese Unie nieuw leven in te blazen, zich sterk te maken voor een hernieuwde democratische dialoog en de banden tussen het Europese en het Afrikaanse maatschappelijk middenveld aan te halen met het oog op de bevordering van economische en sociale ontwikkeling, het vergroten van de betrokkenheid van het maatschappelijk middenveld en het streven naar duurzame ontwikkeling.

([9]) PB C 429 van 11.12.2020, blz. 105, par. 1.1.
([10]) PB C 237 van 6.7.2018, blz. 66, par. 1.4.

4.7. De staat en het maatschappelijk middenveld moeten elkaar versterken, maar in Afrika worden ze vaak gezien als tegenstanders, waarbij de zittende machthebbers het maatschappelijk middenveld ervan beschuldigen dat het uit is op destabilisatie en omverwerping van het regime. Een gezonde machtswisseling vergt institutionele continuïteit, die moet worden versterkt door duidelijk aan te geven op welke terreinen de staat en het maatschappelijk middenveld autonome bevoegdheid hebben, zonder afbreuk te doen aan een gezonde politieke discussie.

4.8. Het maatschappelijk middenveld komt voort uit het initiatief van burgers om oplossingen te vinden voor onder meer sociale en milieuproblemen waarmee de samenleving wordt geconfronteerd. Deze zin voor initiatief komt op verschillende manieren tot uiting en vertegenwoordigt een democratisch klimaat dat niet wordt geaccepteerd door autoritaire regeringen, die er vaak paal en perk aan willen stellen.

4.9. Naarmate het ontwikkelingsniveau toeneemt, wint het principe van een sterk maatschappelijk middenveld aan populariteit. In sommige landen is het maatschappelijk middenveld op etnische grondslag georganiseerd. Het is zaak een cultuur te bevorderen waarin het maatschappelijk middenveld gebaseerd is op burgerschap.

4.10. Zoals eerder gemeld in het kader van de betrekkingen tussen de EU en de ACS-landen, streeft het EESC ernaar zich in te zetten voor de tenuitvoerlegging van institutionele mechanismen en de bevordering en ondersteuning van maatschappelijke organisaties/sociale partners in deze landen, en erkent het hun rol als aanjager van duurzame ontwikkeling, met name in het licht van SDG 17 van de VN ([11]).

4.11. Het EESC is van mening dat samenwerking met de ECOSOCC van de Afrikaanse Unie van cruciaal belang is om een gestructureerde strategie vast te stellen en ervoor te zorgen dat de belanghebbenden voortdurend bij het partnerschap tussen de EU en de AU worden betrokken.

4.12. Het EESC zal ook zijn betrekkingen met de Unie van Afrikaanse Sociaaleconomische Raden (Ucesa) onderhouden door middel van deelname aan elkaars evenementen of gezamenlijke projecten.

Brussel, 4 december 2024.

De voorzitter
van het Europees Economisch en Sociaal Comité
Oliver RÖPKE

([11]) PB C 443 van 22.11.2022, blz. 29, par. 1.9.